

Miljömedvetenhet och prosocialt miljöbeteende

En kvantitativ enkätstudie om relationen mellan studenters miljöattityd och deras miljöskyddande vardagshandlingar och livsstil

Elina Sälik
Felicia Donborn

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Sociologi II

B-uppsats 7,5 hp

Handledare: Johan Sammelin

Examinatorer: Johan Sammelin, Majken Sörensen och Eva Olsson

2017-06-09

Sammanfattning

Studiens syfte var att försöka ta reda på om det finns något samband mellan Karlstad universitet studenters miljömedvetenhet och deras miljöbeteende, samt vilken dimension av miljöbeteende som enligt studenternas uppfattning har mest positiv inflytelse på miljön. För detta ändamål utfördes en kvantitativ undersökning i form av en anonym webbenkät som fanns tillgänglig på lärplattformen It's Learning. Miljömedvetenhet mättes genom det validerade instrumentet NEP och prosocialt miljöbeteende genom 12 egenkonstruerade variabler, indelade i tre dimensioner (konsumentbeteende, miljömedborgarskap och policystöd). Avslutningsvis fanns en fråga som skulle mäta vilken dimension av prosocialt miljöbeteende som respondenterna ansåg ha mest positiv påverkan på miljön.

Urvalet bestod av 72 respondenter och resultatet visade att det fanns ett positivt medelstarkt samband mellan miljömedvetenhet och prosocialt miljöbeteende.

Miljömedvetenhet korrelerade också medelstarkt med de två dimensionerna konsumentbeteende och policystöd, men ingen korrelation med miljömedborgarskap kunde påvisas. Gällande uppfattningen om vad som påverkar miljön mest positivt, ansåg majoriteten (68.1 %) att konsumentbeteende var den enskilt mest betydelsefulla dimensionen av prosocialt miljöbeteende.

Slutsatserna som drogs var att det överlag fanns en relativ hög miljömedvetenhet hos studenterna, men det prosociala miljöbeteendet var ändå överraskande lågt och individualistiskt präglat. Trots att majoriteten hade störst tilltro till de egna privata handlingarna för att skydda miljön, reflekterades inte detta lika starkt i det rapporterade beteendet. Kanske är inte en ökad miljömedvetenhet den mest betydande faktorn för ett prosocialt miljöbeteende, eller så finns andra centrala bakomliggande variabler som skulle förklara relationen bättre, men som inte mätts i den föreliggande studien. Studiens tillförlitlighet har diskuterats och slutsatserna kunde inte generaliseras över populationen.

Nyckelord: Miljömedvetenhet/miljöhänsyn, prosocialt miljöbeteende, studenter, enkätstudie

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte	5
Frågeställningar	5
Teoretisk referensram	6
Risksamhälle	6
Ekologiskt medborgarskap	7
Kollektiv identitet och individualism	9
Miljöhänsyn/miljömedvetenhet	10
Prosocialt miljöbeteende	11
Metod	12
Urval	12
Instrument	12
Revised New Environmental Paradigm (NEP) Scale	12
Miljöbeteende	13
Datainsamlingsmetod	14
Genomförande	14
Databearbetning	15
Bortfall	16
Reliabilitet och validitet	16
Etiska överväganden	19
Resultat	20
Diskussion	21
Referenser	28
Bilaga 1. Enkät	31
Bilaga 2. Missivbrev	34

Inledning

”80 % av Sveriges unga har klimatångest”, löd rubriken i en artikel från Svenska Dagbladet 2013 (Wirtén, Klum, Lakso, Nyberg & Holmgren, 2013). Det beskrivs en stark oro som gör miljöfrågan till ett vardagligt hot i många ungas tillvaro, en oro som påverkar hur unga lever sina vardagsliv och vilka beslut de tar (Ibid.).

Oron som beskrivs är inte oberättigad. Världsnaturfonden använder ordet ”katastrof” i samband med informationen om de utsläpp och växthusgaser som idag äger rum globalt, och klimathotet är ett faktum - frågan handlar idag om *när* katastrofen kommer att ske, hur kraftfullt och var den hårdaste drabbningen blir (WWF, 2017a). Enligt uppgifter från Världsnaturfonden är forskningsfältet i hög grad samstämmigt gällande anledningarna till det kritiska klimatläget – den mänskliga aktivitetens påverkan på klimatförändringen går inte att förneka (WWF, 2017b). Stora anpassningar och omställningar behöver ske på en politisk, industriell och finansiell nivå för att bromsa den kritiska utvecklingen och skapa mer hållbara mänskliga levnadssätt (WWF, 2017c), men det finns också mycket varje enskild individ kan förändra i sin egen vardag, bli medveten om sitt ”ekologiska fotavtryck”, för ett mer klimatsmart liv – exempelvis välja bort bilen, äta mindre kött, använda mindre energi i bostaden, minska sin generella konsumtion och göra medvetna ekonomiska investeringar (WWF, 2017d).

Vilka faktorer tycks då vara betydande för individers miljömedvetenhet? Tidigare studier har visat att miljömedvetenhet har samband med kön och utbildningsnivå, där kvinnor och högutbildade i högre utsträckning påvisat miljömedvetenhet (Tarrant & Cordell, 1997, s. 629) men nyare forskning visar dock att utbildningsnivå inte längre tenderar att ge samma utslag i frågan om miljömedvetenhet (Liu, Vedlitz & Shi, 2014, s. 77). En god förutsättning för att måna om sitt ekologiska avtryck tycks vara att uppleva sig själv som en ”ekologisk medborgare”, vilket hänvisar till en världssyn där människan och naturen ses nära sammanknutna och där människan ansvarar för att bibehålla och upprätthålla det naturliga kretsloppet (Giddens & Sutton, 2014, s. 141). Utöver ovannämnda demografiska variabler, är forskningen dock oenig om vad som bidrar till att människor tar större hänsyn till sina ekologiska fotavtryck. Studier gjorda på 90-talet visade en rekordhög miljömedvetenhet (Dunlap, 1991, s. 15) men trots detta menade Tarrant och Cordell (1997, s. 619) att medvetenheten inte har reflekterats i ett högre miljöbeteende. Noordin och Sulaiman (2010, s. 1276) iakttog i sin studie en generellt hög miljömedvetenhet, men sambandet med miljöbeteende visade sig vara överraskande svagt, om än positivt.

Andra undersökningar har dock visat starkare relation fenomenen emellan. McMillan, Wright och Beazleys (2004 s. 22) resultat visade att en ökad miljömedvetenhet också leder till ett ökat miljöbeteende med avseende på en mer miljöhållbar livsstil, och Tarrant och Cordells (1997, s. 618) resultat visade ett starkt positivt samband mellan miljömedvetenhet och miljöbeteende.

Om utbildningsnivån kan tänkas vara en predisponerande faktor (även om nyare forskning visat motstridiga resultat) för miljömedvetenhet torde således universitetsstudenter uppvisa relativ hög medvetenhet och månhet om sitt ekologiska fotavtryck och ekologiska medborgarskap, men finns det även ett samband med deras miljöbeteende?

Syfte

Med avseende på diskrepansen i tidigare forskning, är syftet med den föreliggande studien att undersöka huruvida det finns ett samband mellan Karlstad universitet studenters miljömedvetenhet och deras miljöbeteende, samt vilka beteenden, handlingar eller åtgärder de själva tror påverkar miljön mest positivt. Som tidigare presenterat behöver stora åtgärder på höga nivåer ske gällande miljöfrågan, men den enskilda individens livsstil och dess påverkan är på mikronivå också en väsentlig faktor. Den föreliggande studien kan visa om det finns en tendens att en ökad miljömedvetenhet hos den enskilde individen har någon relation med dennes vardagliga klimatsmarthet, och således ge en fingervisning om var fokus i miljöarbetet bör läggas.

Frågeställningar

Finns det något samband mellan Karlstad universitet studenters miljömedvetenhet och deras miljöbeteende?

Vilken dimension av miljöbeteende har enligt studenternas uppfattning mest positiv inflytelse på miljön?

Teoretisk referensram

Risksamhälle

Vi lever idag i ett ”risksamhälle”, menade sociologen Beck (Giddens & Sutton, 2014, s. 79). Gamla traditioner och strukturer upplöses samtidigt som globaliseringstendenser på olika samhällsnivåer blir mer påtagliga, vilket skapar ett samhälle karaktäriserat av nya, dock ej fler, faror än tidigare historiska epoker (ibid.). Den tekniska, vetenskapliga och sociala utvecklingen som äger rum i den andra moderniteten medför att de hot vi idag står inför i högre utsträckning är orsakad av människans handlande än tidigare, och farorna är således i lägre utsträckning naturliga och oberoende av människan (ibid.). Många faror i dagens risksamhälle är också svåröverskådliga utan tydligt mätbara konsekvenser (ibid.), vilket lämnar den enskilde individen ensam att bedöma vilka risker som denne skall ta hänsyn till och inte (a.a., s. 136). Att fatta vardagliga beslut idag kan till och med bli ett dilemma, då informationen som individen förses med idag många gånger är motstridig (ibid.). Dagens risker karaktäriseras också av en global hotbild, då riskerna inte är begränsade av tid rum utan påverkar på global nivå (a.a., s. 79).

En allvarlig fara som karaktäriserar vår samtids risksamhälle är de hot vi står inför som påföljd av de klimatförändringar mänsklig aktivitet har orsakat (Giddens & Sutton, 2014, s. 79). Medan risker som hotar exempelvis det sociala väståndet karaktäriseras av *brister* på diverse faktorer - utbildning, inkomst, materiella tillgångar etcetera – menas miljöriskerna vara konsekvenser av moderniseringens *överflöd* - biprodukter som både är oönskade bör avstyras (Beck, 2012, s. 38). Medan brist på exempelvis materiella tillgångar kan av människan explicit och direkt uppfattas och erfaras, menas uppfattningen av miljöriskerna vara beroende av individens kognitiva föreställningsförmåga, en slutsatsledning utifrån tillgängliga argument om riskerna och konsekvenserna av dessa (ibid.).

Beck (2012, s. 39) menar att många av miljöriskerna är inte är synliga eller direkt kännbara, eller att vissa av dem troligen inte ens kommer att ge direkta effekter under den samtida individens livstid. Således beskrivs upplevelserna av miljöriskerna vara direkt avhängiga av kunskap för att tolkningen av en hotbild ens skall kunna uppstå, det krävs alltså en teoretisk medvetenhet om riskerna (a.a., ss. 39-40).

Upplevelserna och tolkningarna av miljöriskerna är också avhängiga en etisk och filosofisk dimension, som i det moderniserade samhället vardagligt tar sig i uttryck i kulturen, politiken, ekonomin, vetenskapen etcetera (Beck, 2012, s. 40). Föreställningar och övertygelser om vad en människa är, hur hon skall leva, vilket ansvar hon har och hur hennes relation till naturen skall se ut menar Beck (2012, s. 40) utgör en basal utgångspunkt för

utformningen av hotbildens karaktär. Tolkningen av riskerna och dessas karaktär är utifrån detta perspektiv är således inte objektiva i absoluta termer, utan avhängiga av de upplevda acceptansnivåerna för miljöriskerna, dessas konsekvenser och förhållandet mellan människa och natur (ibid.).

Beck (2012, s. 44) understryker svårigheterna med att kartlägga och definiera karaktären av vår samtids miljörisker, och det finns stora motstridighet inom forskningen på området. Vad som blir socialt accepterat som den orsakande faktorn styrs och påverkas av olika intressen – likväl politiska som ekonomiska – vilket vidare styr uppfattningen om vilka åtgärder som bör vidtas (a.a., s. 45).

Ekologiskt medborgarskap

Dobson (2003, ss. 83-85) beskriver att globaliseringstendensen som karaktäriserar vår samtid har haft en inverkan på vår hänsyn till och medvetenhet om miljön, vilket vidare har påverkat vår förståelse för vad det innebär att vara en samhällsmedborgare. ”Environmental Citizenship”, ekologiskt medborgarskap, hänvisar till en ny form av medborgarskap, karaktäriserat av en förändrad syn på vilka krav som finns på människan och hennes ansvar (ibid.). Synen på vilka rättigheter och skyldigheter som en medborgare har, är relaterade till en strävan mot en hållbar samhällsutveckling, och det är i ljuset av denna som skyldigheterna och rättigheterna definieras inom det ekologiska medborgarskapet (ibid.).

En ekologisk medborgare ser sig ha skyldigheter mot och ansvar för något mer än henne själv – djur, växter, miljön och kommande generationer (Dobson, 2003, s. 85; Giddens & Sutton, 2014, s. 141). Dobson (2003, s. 86) förklarar det ekologiska medborgarskapet skrida bortom statens gränser och karaktäriseras av en moral, ansvar och deltagande i det offentliga rummet, snarare än skyldigheter och rättigheter gentemot en formell och avgränsad nationalstat. Det handlar om en attityd, föreställning och världssyn där människan och naturen är symbiotiskt sammanbundna och innefattar en identitet av ett ”ekologiskt jag” (Giddens & Sutton, 2014, s. 141). Det är ett nytt sätt att tänka kring begreppet ”medborgarskap” i bemärkelsen att den traditionella föreställningen inte förser individen med några adekvata redskap att åtgärda de skador människan har åsamkat miljön (Dobson, 2003, s. 86). Ekologiskt medborgarskap följer som en konsekvens av ett principiellt rättvisetänk, att naturen har rättigheter som vi ansvarar för att upprätthålla, och beteendet hos en ekologisk medborgare utgår från en föreställning och vetskapen om att det som gynnar den enskilde individen privat inte nödvändigtvis är gynnsamt för henne som en kollektiv medborgare (Dobson, 2007, s. 280).

Dobson (2007, s. 280) menar att ekologiska medborgare ser det oundvikliga i att samtliga privata handlingar få publika konsekvenser, alltså ger ekologiska fotavtryck, och där följer ett ansvar för individhandlingarna. Det ekologiska fotavtrycket hänvisar till det utrymme var och en tar upp av naturen i sitt vardagsliv och vilken åverkan man gör på det utrymmet (a.a., s. 281). Eftersom individer lever sitt vardagsliv på olika sätt, blir det ekologiska fotavtryckets effekt av varierande storlek, och många upptar ett större utrymme än vad de har rätt till, då jordens resurser är begränsade (ibid.). För att måna om sitt ekologiska fotavtryck som ekologisk medborgare finns det således ett ansvar att inte ta upp större del av naturens utrymme än vad som är skäligt (ibid.). Det ses som en skyldighet att ta ansvar för sitt ekologiska fotavtryck, då det är oundvikligt som människa att påverka miljön (ibid.).

Teorin bakom det ekologiska medborgarskapet utgår från att människor som handlar miljöhänsynsfullt gör detta av andra anledningar än rädsla för bestraffning eller önskan om ekonomisk belöning; människor handlar miljöhänsynsfullt på grund av deras värderingar, övertygelser och en inneboende strävan mot att göra gott (Dobson, 2007, s. 279). Dobson (2007, s. 278) menar att för att ett beteende skall förändras djupgående och långsiktigt krävs det initialt en förändring i attityden och vidare normer, inte tvärtom. Därför argumenterar Dobson (2007, s. 278) att ekonomiska incitament/bestrafningar, som exempelvis skattehöjningar, fungerar dåligt som långsiktig lösning på miljöproblemet, då de inte ger någon moralisk eller värdebaserad motivation till det förändrade beteendet, vilket gör beteendet sårbart och kortsiktigt.

När motivationen drivs av egenintressen, som att bli belönad eller undvika bestraffning, menar Dobson (2007, s. 278) att människor kommer att börja fuska och försöka komma runt lagarna för att slippa straff, vilket kan ge oönskade konsekvenser på andra håll istället. Som ekologisk medborgare anser man inte morots-principen vara en bra lösning, eftersom egenintressen inte alltid kommer att gå i linje med miljöbevarande intressen, och att detta fokus på egenintressen underminerar kollektiva lösningar baserade på viljan att göra gott (Dobson, 2007, s. 280).

Eftersom alla mänskliga handlingar ger på ett eller annat sätt en påverkan på miljön, görs för en ekologisk medborgare ingen åtskillnad mellan den privata och publika sfären, innebärande att hon dels kommer att utöva sitt medborgarskap offentligt genom att debattera, protestera och agera i det offentliga rummet, men också i sitt privata vardagsliv genom exempelvis källsortering och återvinning (Dobson, 2007, ss. 280-282). Det ekologiska medborgarskapet innebär alltså, utöver de individuella livsstilmässiga beteendena, också ett engagemang i förändrandet av de samhälleliga strukturer som gör det möjligt att ständigt

reproducera orättvisorna i fördelningen av människors utrymme för de ekologiska fotavtrycken (Dobson, 2007, s. 281).

Kollektiv identitet och individualism

Johansson och Lalander (2013, s. 105) menar att samtidigt som det hos individen finns en föreställning och önskan om att finna och definiera sig själv som en unik och individuell varelse, har hon också ett behov och en strävan efter att tillhöra ett socialt sammanhang. Den kollektiva identiteten beskrivs som en föreställning om gemenskap i den kontext och sammanhang man lever i, inom vilket man med andra delar språk, lagar politiskt orientering etcetera (Johansson & Lalander, 2013, s. 104). Föreställningen om denna identitet och vad den innebär skapas genom det kollektiva sammanhangets förväntningar på individen, det vill säga gemensamma normer, moral och värderingar om vad som är "rätt" och "fel" (Johansson & Lalander, 2013, s. 102). För att en kollektiv identitet skall kunna uppstå behöver medlemmarna vara eniga om dessa föreställningar, vilket också medför att denna typ av identitet vanligen tar lång tid att bygga upp (Johansson & Lalander, 2013, s. 103). Den kollektiva identiteten och dess karaktär följer vanligen som en konsekvens avhängig den sociala skiktning och förutsättningar olika individer lever under, såsom klass, kön, ekonomi, ålder och etnicitet (Johansson & Lalander, 2013, s. 104).

Dock menar Giddens och Sutton (2014, s. 105) att globaliseringen och den reflexivitet den medfört, också har inneburit ett nytt sätt för individen att aktivt skapa sin egen identitet – ett fenomen definierat som individualism (ibid.). Ett ständigt iakttagande av, reagerande på och anpassande till en snabbt föränderlig omgivning, innebär att vi, även i de allra vardagligaste valen, oavbrutet skapar och omskapar vår identitet (ibid.). Denna oändliga valfrihet som karaktäriserar individualismen medför också många förlorar känslan av en samhörighet med och en betydande roll i ett kollektivt sammanhang (ibid.).

Brewer och Chen (2007, s. 133) menar att de flesta västerländska kulturer idag karaktäriseras av en individualistisk syn, innebärande att den enskilde individen ses som självständig, unik och oberoende av andra. Hon har stor tilltro till sin egen potential och förmåga att fritt välja, skapa och kontrollera det liv hon önskar (ibid.). Således är också individen själv ytterst ansvarig för sina handlingar och konsekvenserna av dessa (ibid.).

När Cho, Thyroff, Rapert, Park och Lee (2013, s. 1054) undersökte miljömedvetenhet och miljöbeteende hos individer i kulturer präglade av individualism, drogs slutsatsen att individernas karaktärsdrag spelar en avgörande roll för prosociala miljöattityder/miljöbeteenden. I enlighet med Cho et al. (2013, s. 1054) resultat hade

individerna en tendens att agera utifrån en strävan efter personliga fördelar, vidare innebärande att en prosocial attityd/beteende i miljöfrågor gagnade deras självbild i positiv bemärkelse. Människor präglade av individualism argumenterades också ha en övertygelse om att de personliga individuella handlingarna har en avgörande betydelse för miljön, vilket diskuterades kunna vara en bidragande faktor till den positiva relationen mellan individerna och deras prosociala miljöattityder/miljöbeteenden (ibid.).

Miljöhänsyn/miljömedvetenhet

Under 60- och 70-talet skedde en samhällsförändring i bemärkelsen av en generellt ökad miljömedvetenhet, medförande att ekologiska begrepp och idéer nådde allmänheten, vilket tidigare nästintill enbart förekommit inom den akademiska världen (Nilsson & Söderqvist, u.å.).

Stern (1992, s. 279) menade att det inte är helt enkelt att definiera och mäta ”environmental concern”, miljöhänsyn, och begreppet tycks vara nära sammanlänkat med begreppet miljömedvetenhet. Vid jämförande av mätinstrument för de båda begreppen visade de sig vara nästintill oskiljbara med avseende på generella attityder gällande miljöfrågor och beteendemässiga intentioner (Stern, Dietz, & Guagnano, 1995 s. 723). Stern et al. (1995, s. 723) drog därför slutsatsen att både miljöhänsyn och miljömedvetenhet tycks referera till generella föreställningar om karaktären av relationen mellan människa och natur, som påverkar attityder och beteendemässiga intentioner i givna miljöfrågor.

Andra forskare som studerat miljöhänsyn/miljömedvetenhet (exempelvis Fransson & Gärling, 1999, s. 370) har beskrivit det flerdimensionellt och generellt vanligen använt i sammanhang när man åsyftar föreställningar om att de egna och andras beteenden ger konsekvenser på natur och miljön. Begreppen kan referera till både specifika attityder som predisponerar ett beteende eller mer generella inställningar och värderingar i miljöfrågan, beroende på vilken dimension som undersöks (Fransson & Gärling, 1999, s. 370). Wiegel (1978, s. 4) exempelvis, hänvisade till miljöhänsyn/miljömedvetenhet i avseende på individens ekologiska synsätt, vilket vidare menades predisponera ett prosocialt miljöbeteende. Takala (1991, s. 591) använde begreppet gällande upplevelse av och förståelse för klimatförändringarna och hoten dessa medför, samt vilka lösningsalternativ individen upplever står till förfogande för att minska klimathoten.

Stern (1992, ss. 279-280) identifierade åtminstone fyra olika dimensioner av miljöhänsyn/miljömedvetenhet, varav en av dessa avser en teoribildning hänvisande till en världssyn och tankesätt präglad av miljömedvetenhet och symbiotisk syn på människans

relation till naturen – ”New Ecological Paradigm” (Dunlap, Van Liere, Merting & Emmet Jones, 2000, s. 427). Teorin bakom New Ecological Paradigm (NEP) hänvisar till en hypotes utvecklad på 70-talet om att ett paradigmskifte äger rum, från ett så kallat dominerande socialt paradig, till ett mer miljöhänsynsfullt och miljömedvetet sådant (Anderson, 2012, s. 260). NEP som teoribildning har vidare utvecklats till ett mätinstrument och är ämnat åt att fånga en generell medvetenhet om de ogynnsamma miljöförhållandena (Stern, Dietz, Abel, Guagnano & Kalof, 1999, s. 85) och innefattar tre dimensioner av miljöhänsyn/miljömedvetenhet: föreställningar om människans förmåga att rubba naturens balans, existensen av gränser för mänskliga samhällens tillväxt och människans rättigheter att härska över naturen (Dunlap et al., 2000, s. 427).

I den föreliggande studien behandlas miljöhänsyn och miljömedvetenhet som synonymer utifrån ovanstående argument, samt definieras och mäts utifrån NEP-teorin och dess mätinstrument.

Prosocialt miljöbeteende

Även prosocialt miljöbeteende kan definieras på olika sätt och i synnerhet avse olika aspekter av miljöbeteende. Stern (2000, s. 408) argumenterade att det finns en väsentlig skillnad mellan ett beteendes faktiska miljöpåverkan och avsikten till påverkan med ett visst beteende. Därför definierade Stern (2000, s. 411) det prosociala miljöbeteendets dimensioner som å ena sidan individens benägenhet att handla utifrån miljöskyddande intentioner, men också utifrån den påverkan beteendet faktiskt har på miljön. Stern et al. (1999, s. 88) kunde med faktoranalys identifiera tre dimensioner av prosocialt miljöbeteende och intentioner till prosocialt miljöbeteende. *Konsumentbeteende* karaktäriserades av personliga livsstilsmässiga miljöbeteenden som exempelvis konsumtion av ekologiska varor, källsortering och val av miljövänliga transportsätt (a.a., s. 88; s. 93). *Miljömedborgarskap* hänvisar till att driva, stödja eller uttrycka sig i miljöfrågor på en offentlig eller politisk nivå, och *policystöd* definierades av viljan att göra ekonomiska uppoffringar för att skydda miljön, som exempelvis välkomna skattehöjningar (a.a., s. 88).

När Tarrant och Cordell (1997, s. 625) studerade prosocialt miljöbeteende i sin undersökning operationaliserades även här detta begrepp till dels konkreta beteenden och rutiner rörande vardagslivet – exempelvis transportsätt och återvinning – samt handlingar med intention om miljöpåverkan, som att skriva insändare rörande miljöfrågor eller stötta miljöorganisationer ekonomiskt.

Således definieras och mäts prosocialt miljöbeteende i den föreliggande studien med utgångspunkt i ovanstående definitioner.

Metod

Urval

Data samlades in genom en elektronisk enkät via lärplattformen It's Learning. Populationen som fanns för avseende att undersöka i den föreliggande studien var Karlstad universitets studenter. För detta ändamål genomfördes ett icke-slumpmässigt urval och närmare bestämt ett bekvämlighetsurval, vilket Trost (2012, s.31) beskriver som en urvalsmetod där stickprovet består av de respondenter som fanns att tillgå vid datainsamlingstillfället. Totalt besvarade 72 respondenter enkäten och de demografiska fördelningen bland respondenterna var följande: 47 var kvinnor, 19 män, 5 icke-binära och en respondent besvarade inte frågan (bortfall). Medelåldern var 28.01 år (SD=8.163, Min=19, Max=55). Medelvärdet för antal avslutade terminer på högskole-/universitetsnivå var 4.71 (SD=3.956, Min=0, Max=20).

Instrument

Revised New Environmental Paradigm (NEP) Scale. Skalan utvecklades ursprungligen 1978 av Dunlap och Van Liere bestående av 12 påståenden, men reviderades och utökades 2000 (Dunlap et al., 2000, s. 427). Den reviderade skalan består av 15 påståenden (a.a., s. 433) och är avsedd för att mäta en generell inställning, attityd och världssyn gällande relationen mellan människa och natur (a.a., s. 427), och har använts väl världen över i syfte att mäta graden av individers generella miljöhänsyn/miljömedvetenhet (a.a., s. 426). I mätinstrumentet används en femgradig Likert-skala som svarsalternativ, vilken sträcker sig från ”Instämmer inte alls” (1) till ”Instämmer helt” (5) (a.a., s. 433). Av de 15 påståendena är de åtta ojämnt numrerade positivt riktade, där hög grad av instämmande indikerar hög miljöhänsyn/miljömedvetenhet, och de övriga 7 jämnt numrerade påståendena är negativt riktade, där låg grad av instämmande indikerar hög miljöhänsyn/miljömedvetenhet (ibid.).

Poängvärdet som kan erhållas på skalan sträcker sig mellan 15 och 75 poäng. Högt värde på NEP indikerar ett ekocentriskt förhållningssätt, karakteriserat av en uppfattning om att miljön skall skyddas och naturresurser bevaras. Lågt värde på NEP indikerar ett antropocentriskt förhållningssätt karakteriserat av en uppfattning om människans rätt att bearbeta naturresurserna efter hennes behov (Hawcroft & Milfont, 2010, s. 144).

Mätinstrumentet i dess original är på engelska, men översattes till svenska för den föreliggande studiens ändamål. De positivt riktade påståendena i den svenska översättningen är av karaktären *”Vi närmar oss gränsen för det antal människor jorden kan klara av”*, *”Människor skadar miljön allvarligt”* och *”Växter och djur har lika stor rätt som människor att leva”*. Exempel på de negativt riktade påståendena är *”Människor har rätt att förändra den naturliga miljön för att den ska passa deras behov”*, *”Det så kallade ”miljöhotet” mot mänskligheten har varit starkt överdrivet”* och *”Människor var menade att dominera över resten av naturen”*.

Miljöbeteende. För att mäta prosocialt miljöbeteende användes 12 egenkonstruerade variabler. Operationaliseringen av miljöbeteende och vidare frågekonstruktionen utgick från Stern et al. (1999, s. 88) och Tarrant och Cordells (1997, s. 625) definition av fenomenet - dels det faktiska miljöpåverkande beteendet och dels intentionen till att påverka miljön med ett visst beteende/handling. Med inspiration av Stern et al.’s (1999, s. 88) faktoranalys av begreppet miljöbeteende användes tre dimensioner som utgångspunkt i frågekonstruktionen: konsumentbeteende, miljömedborgarskap och policystöd.

För varje dimension konstruerades fyra påstående som var avsedda att fånga de beteenden eller intentioner de var tänkta att mäta. Dimensionen konsumentbeteende var, utifrån Stern et al.’s (1999, s. 88) definition, avsedd att mäta individens livsstilsbeteenden och konsumentvaror - det direkt miljöpåverkande beteendet. Samtliga fyra påståenden som konstruerades var positivt riktade av karaktären *”Källsorterar hushållsavfall”* eller *”Avstår från att konsumera kött”*. Dessa påståenden besvarades med hjälp av en femgradig Likert-skala som sträckte sig från *”Aldrig”* (1) till *”Alltid”* (5).

Dimensionen miljömedborgarskap var avsedd att mäta individens indirekta och intentionskaraktäriserade miljöpåverkande beteende/aktiviteter, i enlighet med Stern et al (1999, s. 88) - i vilken utsträckning individen driver eller stödjer miljöskyddande arbete på en politisk, organisatorisk eller samhällsdebatterande nivå. Frågorna var inspirerade av Tarrant och Cordell (1997, s. 625) och även här riktades samtliga påståenden positivt och var av karaktären *”Donerar pengar till miljöorganisationer”* eller *”Tar kontakt med politiker angående miljöfrågor”*. För dessa påståenden användes också en femgradig Likert-skala, dock med alternativen *”Aldrig”* (1) till *”Ofta”*(5).

Dimensionen policystöd var avsedd att mäta intentionen till miljöbeteende genom villighet att göra ekonomiska uppoffringar av miljösynpunkt, i linje med Stern et al.’s (1999, s. 88) definition. Påståendena för denna dimension var exempelvis *”Jag är villig att betala flygskatt”* eller *”Jag är villig att betala ett högre pris för plastbärkassarna i*

matvarubutikerna". Även dessa var positivt riktade med en femgradig Likert-skala från "Instämmer inte alls"(1) till "Instämmer helt" (5).

Poängvärdet som kunde erhållas för samtliga variabler var mellan 12 och 60 poäng, och mellan 4 och 20 poäng för varje enskild dimension. Ju högre värde som erhöles på varje dimension desto högre grad av prosocialt miljöbeteende rapporterades uppvisas.

Datainsamlingsmetod

En kvantitativ datainsamlingsmetod har tillämpats för studiens syfte. Hayes (2000, s. 70) menar att fördelarna med att tillämpa enkätundersökningar är bland annat att man kan nå ut till många individer och få in stor mängd data, med möjligheter att generalisera resultaten över den undersökta populationen.

För att uppnå studiens syfte utformades en elektronisk enkät via enkätverktyget Survey&Report. Frågeformuläret bestod av bakgrundsfrågor (tre variabler), ett validerat mätinstrument (NEP) för att mäta miljöhänsyn/miljömedvetenhet (15 variabler), samt egenkonstruerade frågor/påståenden för att mäta prosocialt miljöbeteende (totalt 12 variabler), indelade i tre "block" (fyra variabler per "block"), där vart och ett mätte olika dimensioner av prosocialt miljöbeteende (konsumentbeteende, miljömedborgarskap, policystöd). Det fanns också en egenkonstruerad fråga med avseende att mäta studenters uppfattning om vilken aspekt av miljöbeteende som har störst positiv påverkan på miljön (1 variabel). Svarsskalan för både NEP och miljöbeteende var på ordinalvä, med fem steg, medan kontrollfrågan var på nominalnivå, med tre svarsalternativ. För enkäten i sin helhet, se bilaga 1.

Genomförande

Information om och länk till enkäten publicerades på Karlstad universitets lärplattform It's Learning den 18:e maj 2017, tillgänglig för samtliga studenter vid institutionen. För de respondenter som följde länken visades inledningsvis ett missivbrev (se bilaga 2) med beskrivning av studien, dess syfte och hur de etiska aspekterna beaktas. Samtycke lämnades vid val att gå vidare efter missivbrevet. Vidare besvarade respondenterna bakgrundsfrågorna kön, ålder och antal terminer på högskole-/universitetsnivå, för att på nästa sida besvara NEP.

Den tredje och avslutande sidan behandlade frågor/påståenden om miljöbeteende. Inledningsvis besvarades fyra påståenden om "konsumentbeteende", vidare "miljömedborgarskap" och sist "policystöd". För vardera "block" fanns en kort

inledningstext för vad påståendena behandlar. Avslutningsvis besvarades den fristående frågan om vilken dimension av miljöbeteende (konsumentbeteende, miljömedborgarskap, policystöd) som uppfattas ha störst positiva inverkan på miljön. Enkäten beräknades ta cirka 10 minuter att besvara, och stängdes den 21:a maj 2017.

Databearbetning

Efter att enkäten stängdes exporterades all rådata från Survey&Report över till SPSS. De negativt riktade påståendena i NEP kodades om (påstående 1, 4, 6, 8, 10, 12, och 14). Vidare utfördes ett Cronbach's alpha test på NEP, eftersom instrumentet översatts till svenska för den föreliggande studiens ändamål, vilket visade ett värde på 0.615. Detta värde är efter generella riktlinjer under nivån för att skapa index (Field, 2013, s. 709) men värdet accepterades för analys i den föreliggande studien, och således skapades en ny index-variabel för NEP. Vidare reliabilitetstestades separat samtliga tre dimensioner för miljöbeteende (konsumentbeteende, miljömedborgarskap och policystöd) med Cronbach's alpha, vilket visade följande: konsumentbeteende 0.562, miljömedborgarskap 0.761, policystöd 0.873. Av dessa skapades därefter tre nya index-variabler, trots lågt Cronbach's alpha-värde för konsumentbeteende. Riskerna med förfarandet diskuteras senare i rapporten. Även samtliga 12 påståenden för hela skalan miljöbeteende reliabilitetstestades, vilket gav ett värde på 0.808 och en ny index-variabel skapades. Ovanstående redovisas grafiskt nedan.

Variabler som reliabilitetstestats med Cronbach's alpha samt värden för testet.

	Värde
NEP	0.615
Konsumentbeteende	0.562
Miljömedborgarskap	0.761
Policystöd	0.873
Miljöbeteende	0.808

Vidare utfördes normalfördelningstest för samtliga aktuella variabler. NEP-index uppvisade en normalfördelning enligt Kolmogorov-Smirnov testet ($p=0.77$). Variabeln var något negativt sned (-0.182) och kurvan var plattare än en normalfördelad (-0.475). Även Miljöbeteende-index uppvisade en normalfördelning ($p=0.200$) med en något positivt sned (0.064) och något plattare kurva än en normalfördelad (-0.590).

Konsumentbeteende-index var avvikande från normalfördelningen ($p=0.048$), negativt sned (-0.382) och något mer toppig än en normalfördelning (0.499). Även

Miljömedborgarskap-index var avvikande från normalfördelningen ($p=0.000$), med en positivt sned kurva (1.856) som är mer toppig (3.109) än en normalfördelning. Policystöd-index var inte heller normalfördelad ($p=0.024$) och kurvan var negativt sned (-0.539) samt plattare (-0.688) än en normalfördelad kurva. Ovanstående redovisas grafiskt nedan.

Kolmogorov-Smirnov normalfördelningstest samt värden för skevhet och toppighet.

	Kolmogorov-Smirnov	Skevhet	Toppighet
NEP-index	Normalfördelad ($p=0.77$)	-0.182	-0.475
Miljöbeteende-index	Normalfördelad ($p=0.200$)	0.064	-0.590
Konsumentbeteende-index	Icke normalfördelad ($p=0.048$)	-0.382	0.499
Miljömedborgarskap-index	Icke normalfördelad ($p=0.000$)	1.856	3.109
Policystöd-index	Icke normalfördelad ($p=0.024$)	-0.539	-0.688

Vidare korrelationstestades de aktuella variablerna. Då både NEP- index och Miljöbeteende-index visade sig vara normalfördelade utfördes det parametriska korrelationstestet Pearson's. För NEP- index och de tre dimensionerna av miljöbeteende (Konsumentbeteende-index, Miljömedborgarskap-index, Policystöd-index) användes det icke-parametriska testet Spearman's rho, då variablerna avvek från normalfördelningen.

Central- och spridningsmått, frekvensfördelningar för samtliga ovanstående variabler samt de demografiska variablerna togs fram.

Bortfall

Av 95 öppnade enkäter skickades 72 in. Det externa bortfallet är okänt, då det saknas kunskap om hur många som tagit del av informationen om undersökningen. Totalt uppvisades 11 interna bortfall, samtliga på enskilda variabler, oregelbundet fördelat över de olika variablerna.

Reliabilitet och validitet

Revised New Environmental Paradigm (NEP) Scale. Skalan har uppvisat både god reliabilitet och validitet i avseendet att mäta en generell miljömedvetenhet (Hawcroft & Milfont, 2010, s. 146). När Dunlap et al. (2000, s. 434) reviderade originalinstrumentet erhöll den nya skalan ett Cronbach's alpha-värde på 0.83, indikerande på god reliabilitet med avseende på kongruens i mätinstrumentet som helhet. Trost (2012, s. 62) förklarar kongruens som ett reliabilitetskriterium, innebärande likhet mellan de variabler som är menade att mäta samma sak.

För att mäta validiteten i den reviderade skalan använde Dunlap et al. (2000, s. 436) korrelationstester med andra variabler som skall fånga delar av samma fenomen som NEP. Positiva korrelationer kunde påvisas, med ett r-värde varierande mellan 0.31 till 0.61, indikerande på måttliga till starka samvariationer, och således mätinstrumentets relativt goda validitet (ibid.). Skalan översattes till svenska från originalspråket engelska, vilket kan tänkas utgöra en riskfaktor gällande såväl reliabilitet och validitet. Detta diskuteras senare i rapporten.

Miljöbeteende. Eftersom denna variabel konstruerades på egen hand fanns många aspekter att ta hänsyn ur ett reliabilitets- och validitetssyfte. Mätinstrumentets reliabilitet avgörs av graden huruvida det är tillförlitligt och resistent mot slumpmässiga inflytanden (Trost, 2012, s. 61). För god reliabilitet är det viktigt att betänka hur frågorna konstrueras och hur frågeformuläret ser ut (Trost, 2012, s. 64).

För hög reliabilitet skall språket, formuleringar och meningsuppbyggnader betänkas, för att risken för missförstånd och varierande subjektiva tolkningar skall minimeras (Trost, 2012, s. 63). Varje enskild variabel utarbetades med detta i åtanke, där ett så enkelt och vardagligt språk som möjligt eftersträvades. Meningar omarbetades och kortades ned, onödiga ord togs bort. Negationer och krångliga ord undveks i största möjliga utsträckning.

Samtliga variabler konstruerades som strukturerade frågor med fasta svarsalternativ, vilket Trost (2012, s. 72) rekommenderar för att dels underlätta analysarbetet och dels minimera risken för internt bortfall, vilket är vanligt förekommande om frågorna är öppna. I enlighet med Trost (2012, s. 75) rekommendationer utformades svarsalternativen med hänsyn till att de skall täcka alla möjliga svaren, så att samtliga respondenter kan finna ett som passar, men samtidigt inte vara överlappande. Svarsalternativens ordning betänktes, då Trost (2012, s. 76) menar att det alternativ som står först kan tendera att uppfattas som det "rätta" och "önskvärda". Då samhället idag präglas av en relativt stark miljödebatt ansågs det finnas en sannolikhet att ett aktivt och ansvarsfullt miljöbeteende ses som socialt önskvärt. Därför sattes alternativet "Aldrig" eller "Instämmer inte alls" först för samtliga variabler. Värdena bakom svarsalternativen (1-5) visades inte för respondenterna, då Trost (2012, s. 89) menar att siffror kan upplevas graderande, som bättre eller sämre i relation till varandra, och således styra respondentens svar.

Trost (2012, s. 91) poängterar också frågornas ordningsföljd – att de som behandlar samma ämne bör "naturligt" följa varandra och ordningen skall upplevas konsekvent. Med hänsyn till denna rekommendation hölls varje dimension av miljöbeteende (konsumentbeteende, miljömedborgarskap och policystöd) ihop och presenterades i "block"

med en, för varje dimension, kort inledande beskrivande mening om vad frågorna behandlar – detta också efter Trost (2012, s. 91) rekommendationer.

För att stärka validiteten, att mätinstrumentet mäter det fenomen som finns för avsikt att mäta (Trost, s. 63), operationaliserades och definierades begreppet miljöbeteende utifrån tidigare presenterad forskning och teori. För god validitet skall det även finnas ett överensstämmande mellan fråga och svarsalternativ – om frågan behandlar “dagar i veckan” skall även svarsalternativen utformas så att antal dagar i veckan kan besvaras (Trost, 2012, s. 63), vilket det togs fasta på vid frågekonstruktionen. Validiteten stärktes också genom medvetenheten om att variabeln miljöbeteende undersöker ett *självrappporterat* beteende, och inte det faktiska beteendet, då Trost (2012, s. 65) menar att subjektiva bedömningar av ”fakta” inte nödvändigtvis återspeglar hur någonting faktiskt förhåller sig i verkligheten.

För att säkerställa god reliabilitet i enkäten som helhet betänktes den typografiska utformningen och layouten, enligt Trost (2012, s. 64) rekommendationer. Enkäten som helhet uppvisade hög standardisering i avseendet att samtliga frågor såg likadana ut för samtliga respondenter, vilket Trost (2012, s. 62) menar krävs för en hög reliabilitet i kvantitativa studier. Dock omöjliggör datainsamling genom elektronisk enkät möjligheten till att ta kontroll på under vilka förhållanden och omständigheter respondenterna deltar i studien, vilket enligt Trost (s.62) också krävs för att erhålla hög standardisering.

För hög reliabilitet med avseende på precision, vilket hänvisar till hur respondenterna fyller i sina svar (Trost, 2012, s. 62) konstruerades frågeformuläret i enkätverktyget Survey&Report och besvarades vidare elektroniskt. Detta förfarande höjer även sannolikheten för god objektivitet, vilken Trost (2012, s. 62) beskriver som de skilda forskarnas sätt att registrera, mata in och koda data. Då Survey&Report ger möjlighet att direkt exportera data till SPSS, minimeras riskerna för manuella felinmatningar eller feltolkningar av data forskare emellan. Två pilotstudier genomfördes innan påbörjandet av datainsamlingen, där synpunkter på formuleringar, tolkningssvårigheter och utformning noterades. Med synpunkterna i åtanke reviderades några frågor samt enkätlayouten, vilket sörjer för god reliabilitet.

Enkäten publicerades elektroniskt på lärplattformen It's Learning med motivationen om ett erhålla en relativt väl tilltagen stickprovsstorlek, då Trost (2012, s. 37) menar att ju större urvalet i kvantitativa undersökningar är, desto större chans till populationsrepresentativitet. Dock är risken med bekvämlighetsurval att det inte kan tas kontroll på vilka som väljer att delta och av vilken anledning – exempelvis är en överhängande risk att endast de respondenter som är engagerade eller intresserade av ämnet

väljer att delta, vilket således leder till skev populationsrepresentativitet (Trost, s. 32). Detta diskuteras senare i rapporten.

Etiska överväganden

För att kunna värna om de respondenter som valt att delta i den föreliggande undersökningen har Vetenskapsrådet (2002) forskningsetiska krav beaktats. Att som forskare ta hänsyn på individskyddskravet medför att respondenten skyddas från exempelvis kränkning och förödmjukelse, men även från att utsättas för någon typ av fysisk eller psykisk skada. Individskyddskravet konkretiseras i fyra huvudsakliga krav; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet, 2002, s. 6).

Informationskravet går ut på att respondenten ska vara informerad om vad som komma skall, vad det är som respondenten ställer upp på, syftet med studien och övriga nödvändigheter som respondenten bör veta om innan studien påbörjas (Vetenskapsrådet, 2002, s. 7). Respondenten ska även vara medveten om att deltagandet är frivilligt och att respondenten när som helst under studien kan avbryta sin medverkan (ibid.).

Samtyckeskravet går ut på att respondenten ska vara medveten om att han eller hennes medverkan är upp till personen själv, respondenten har rätten att avsluta sitt deltagande och även bestämma under vilka villkor hon vill medverka i studien (Vetenskapsrådet, 2002, ss. 9-10). Respondenten ska även vara medveten om att om denne vill avsluta sitt deltagande kommer det inte medföra konsekvenser för personen i fråga (ibid.). Konfidentialitetskravet innebär att de som ställer upp i studien inte ska gå att identifiera av obehöriga eller utomstående. Detta gäller exempelvis personuppgifter - sådan typ av information ska förvaras på säkra ställen så att ingen förutom de behöriga har tillgång till den (Vetenskapsrådet, 2002, s. 12). För att beakta nyttjandekravet får inte de data som respondenten uppger användas till något annat än forskningsändamål och således får uppgifterna inte brukas i icke-vetenskapliga syften (Vetenskapsrådet, 2002, s. 14).

I den föreliggande studien togs det hänsyn till dessa fyra krav under enkätkonstruktionen som väl som hela forskningsprocessen. I missivbrevet introducerades den potentielle respondenten för studiens övergripande syfte, vilken målgrupp enkäten riktar sig till, hur lång tid det uppskattades att enkäten tar att besvara. Fortskridande i processen avråddes deltagande om respondenterna trodde sig finna ämnet känsligt, och rättigheten att avstå enskilda frågor eller helt avbryta deltagandet framfördes. Det framgick i vilket ändamål enkäten genomfördes samt hur de insamlade data skall hanteras. Således beaktades informations- och nyttjandekravet.

Vidare informerades deltagarna om att inga personuppgifter eller annan typ av känslig information kommer att behandlas i enkäten, och eftersom data samlades in elektroniskt var även samtliga respondenter anonyma, utan möjlighet att koppla ihop data med enskilda respondenter. Information framgick också om att inga enskilda enkäter presenteras i rapporten, utan att allt kommer analyseras statistiskt och sedan sammanställas. Avslutningsvis informerades respondenterna att samtycke lämnas genom att klicka vidare till nästa sida, även då togs respondenten vidare till själva undersökningen. Genom ovanstående förfarande uppfylldes kraven om samtycke och konfidentialitet.

Resultat

Nedanstående presenteras de resultat som vidare skall besvara frågeställningen *Finns det något samband mellan Karlstad universitets studenters miljömedvetenhet och deras miljöbeteende?* Central- och spridningsmått för variablerna NEP-index, Miljöbeteende-index, Konsumentbeteende-index, Miljömedborgarskap-index, Policystöd-index redovisas i tabell 1 nedan, för deskriptiv överblick av de undersökta variablerna.

Tabell. 1. Central- och spridningsmått för de undersökta variablerna. Medelvärde (M), standardavvikelse (SD), minimivärde (Min), maximumvärde (Max), stickprovsstorlek (n) och bortfall.

	M	SD	Min	Max	n	Bortfall
NEP-Index	57.45	5.897	44	71	66	6
Miljöbeteende-Index	34.66	8.012	19	52	67	5
Konsumentbeteende-Index	13.8	2.958	5	19	69	3
Miljömedborgarskap-Index	6.08	3.020	4	17	72	0
Policystöd-Index	14.43	4.624	4	20	70	2

Pearson's korrelationstest utfördes för de normalfördelade variablerna. Det fanns ett positivt samband mellan variablerna NEP-index och Miljöbeteende-index ($r=0.317$, $p=0.05$). Spearman's korrelationstest utfördes för de icke normalfördelade variablerna. Det fanns även här positiva samband; dessa var mellan NEP-index och Konsumentbeteende-index ($r=0.379$, $p=0.01$) samt mellan NEP-index och Policystöd-index ($r=0.362$, $p=0.01$). Samtliga signifikanta samband var medelstarka enligt Cohen's riktlinjer, då korrelationskoefficienterna (r) var över 0.3. Det fanns dock inget samband mellan NEP-index och Miljömedborgarskap-index. Ovanstående redovisas grafiskt i tabell 2.

Tabell 2. Värden från Pearson's och Spearman's korrelationstest för de undersökta variablerna. Korrelationskoefficient (r) och signifikansnivå (p).

	NEP-Index
<i>Pearson</i>	
Miljöbeteende-Index	r=0.317, p=0.05
<i>Spearman</i>	
Konsumentbeteende-Index	r=0.379, p=0.01
Miljömedborgarskap-Index	Ingen korrelation
Policystöd-Index	r=0.362, p=0.01

Följaktligen presenteras resultat som skall besvara frågeställningen *Vilken dimension av miljöbeteende har enligt studenternas uppfattning mest positiv inflytelse på miljön?* En frekvensfördelning visade att 47 (68.1 %) respondenter är av uppfattningen att konsumentbeteende har störst inflytelse, 7 (9.7 %) miljömedborgarskap och 16 (22.2 %) policystöd. Frekvensfördelningen redovisas i tabell 3.

Tabell 3. Frekvensfördelning av variabeln "Vilka av de föregående ämnesområdena har enligt din uppfattning störst positiv inverkan på miljön?"

	Frekvens	Procent
Konsumentbeteende	47	68.1
Miljömedborgarskap	7	9.7
Policystöd	16	22.2
Totalt	72	100

Diskussion

Syftet med den föreliggande studien var dels att undersöka hur sambandet mellan studenterna vid Karlstads universitet, deras miljöhänsyn/miljömedvetenhet och miljöbeteende ser ut, och del vilken dimension av miljöbeteende de själva tror påverkar miljön mest positivt. Resultatet visade att det finns ett positivt medelstark samband mellan miljöhänsyn/miljömedvetenhet och ett generellt prosocialt miljöbeteende ($r=0.317$), innebärande en tendens att ju högre miljöhänsyn/miljömedvetenhet studenterna upplever sig ha, desto högre grad av prosociala miljöbeteenden rapporterar de att de ägnar sig åt.

Överlag uppvisade studenterna en relativt hög miljöhänsyn/miljömedvetenhet ($M=57.45$ av max 75). Enligt Becks (2012, ss. 39-40) teori om risksamhället och miljörisiker är upplevelsen av hotbilden beroende av en teoretisk medvetenhet, kunskap om riskerna samt en etiskt aspekt gällande föreställningen om människan, naturen och dessas relation. Att den föreliggande studiens resultat visar en relativt hög miljöhänsyn/miljömedvetenhet hos

Karlstad universitets studenter, kan ses bekräfta denna teoretiska medvetenhet samt ett etiskt förhållningssätt där människan ses ha ett moraliskt ansvar att skydda naturen. Detta kan vidare diskuteras i ljuset av Dobsons (2003;2007) teoribildning om ekologiskt medborgarskap, där individen ser sig vara ansvarig för och skyldig att betänka sitt ekologiska fotavtryck, och ser människan och naturen nära sammanbundna. Utifrån ovanstående teoribildning och vidare, studiens resultat, kan det ses finnas en tendens att studenter uppvisar denna nya form av medborgarskap, i alla fall på en attitydmässig nivå.

Dock visar det föreliggande resultatet gällande det generella miljöbeteende värden som är något lägre än förväntat ($M=34.66$ av max 60), då tidigare forskning (McMillan et al., 2004 s. 22; Tarrant & Cordell, 1997, s. 618) visat relativt starka samband mellan fenomenen. Å andra sidan kan detta resultat tolkas gå i linje med Noordin och Sulaimans (2010, s. 1276) iakttagelser; trots att det förelåg en generellt hög miljömedvetenhet, var sambandet med miljöbeteendet positivt men överraskande svagt. Mätningar gjorda på 90-talet visade en hög miljömedvetenhet men oväntat långt prosocialt miljöbeteende (Dunlap, 1991, s. 15; Tarrant och Cordell, 1997, s. 619). Dock argumenteras att denna diskrepans torde såhär - nästan 30 år senare - vara mindre påtaglig, med tanke på den plats som miljöfrågan tagit upp i samhällsdebatten de senaste åren.

En ekologisk medborgare, per definition, karaktäriseras dock också utifrån sina beteenden; hon ser oundvikliga konsekvenser av de enskilda individhandlingarna samt vidare agerar därefter i både i sitt privata vardagsliv men också i det offentliga rummet (Dobson, 2007, ss. 280-282). Vid betraktande av de tre dimensionerna av miljöbeteende visade resultatet att både konsumentbeteende och policystöd samvarierade positivt med miljöhänsyn/ miljömedvetenhet, om än enbart medelstarkt. Det visade sig alltså att det direkt miljöpåverkande individuella livsstilsbeteendet, enligt Stern et al.'s (1999, s. 88) definition för detta, hade den starkaste relationen till miljöhänsyn/miljömedvetenhet, om än marginellt jämförelsevis med policystöd – intentionen till miljöbeteende ($r=0.379$ jämfört med $r=0.362$). Den tredje dimensionen, miljömedborgarskap, visade dock ingen korrelation med miljöhänsyn/ miljömedvetenhet.

För att koppla dessa resultat till Dobsons (2007, ss. 280-282) teori om den ekologiska medborgarens handlingar och beteenden, visar resultaten i den föreliggande studien att Karlstad universitets studenter uppvisar en tendens mot ekologiskt medborgarskap dels i attityden och dels i deras privata handlingar (om än svagt), men inte i aktiviteter i det offentliga rummet. Denna tendens reflekterades också i respondenternas uppfattning om vilket miljöbeteende som är av störst vikt för att skydda/bevara miljön. Av miljöbeteendets

tre dimensioner, uppgav en övervägande majoritet (68.1 %) att det är de privata individuella handlingarna (konsumentbeteende) som uppfattas ha störst positiv inverkan på miljön, jämförelsevis med de som ansåg att det är individens offentliga handlingar (miljömedborgarskap) som spelar den mest avgörande rollen (9.7 %). Hur skulle detta kunna förklaras?

Brewer och Chen (2007, s. 133) beskriver att individer präglade av individualism har stor tilltro till den egna potentialen och ser sig själva som självständiga individer skilda från kollektivet. Denna tendens ses även i Cho et al.'s (2013, s. 1054) slutsatser, där det tycks vara karaktäristiskt för dessa individer att sätta stor tilltro till de individuella handlingarnas effekt gällande miljöskyddande handlingar/beteenden. Denna individualistiska tendens skulle således kunna förklara den föreliggande studiens resultat, där de personliga handlingarna både uppfattas som mest avgörande för miljön, och också rapporteras utföras i högre utsträckning än de offentliga.

Dock menar Dobson (2007, s. 281) att en del av att vara en ekologisk medborgare, utöver de personliga vardagshandlingarna, handlar om ett engagemang på en samhälllig strukturell nivå, vilket inte kunde ses i den föreliggande studien. Således väcktes frågan om det är så att man kan vara en ekologisk medborgare i en individualiserad kultur och samtid, eller om det krävs en mer kollektivistiskt orienterad samhällsstruktur för detta?

Dobson (2007, s. 278) menar att den grundläggande attityden behöver förändras i samhällsstrukturen, det vill säga att miljöhänsyn/miljömedvetenhet och vidare prosocialt miljöbeteende blir en norm, för att beteendet skall vara hållbart. Krävs det alltså någon form av kollektiv identitet för att införliva ett djupgående ekologiskt medborgarskap? En kollektiv identitet menar Johansson och Lalander (2013, s. 103) tar lång tid att bygga upp, vilket kan förklara studiens resultat - att attityden i dagsläget kanske är starkare än beteendet. Men frågan är också i vilken utsträckning det idag finns utrymme att bygga och anamma kollektiva identiteter och normer, i en individualistiskt präglad samtid? Det ekologiska medborgarskapet kräver enligt Dobson (2007, s. 280) en relativt starkt kollektivistisk utgångspunkt, där den enskilde individen ser sig själv som en del av ett större socialt sammanhang som hon gör inverkan på. Samtidigt menar Giddens och Sutton (2013, s. 105) att många idag upplever sig skilda från kollektivet, utan känsla av en given samhörighet eller central roll i sammanhanget.

Samtidigt uppvisades det i det föreliggande resultatet en tendens mot att studenter vill göra ekonomiska uppoffringar av miljöskyddsskäl, och 22.2 % tyckte att det var den enskilt viktigaste dimensionen av miljöbeteende. Policystödet uppvisades till och med vara högre än konsumentbeteendet, om än marginellt ($M=14.43$ jämfört med $M=13.8$). Detta kan tänkas

innebära att ekonomiska belöningar/bestrafningar kan spela en central roll i ett prosocialt miljöbeteende, dock kanske inte på samma sätt som Dobson (2007, ss. 278-280) diskuterade frågan. Studiens resultat visade en *villighet* mot ekonomisk ”bestrafning” (i detta fall olika skattehöjningar) snarare än rädslan för det. Detta skulle kunna innebära att även detta resultat kan ses i ljuset av en tendens mot ekologiskt medborgarskap – en vetskap om att det som gynnar den enskilde individen inte alltid gynnar miljön.

Sammanfattningsvis; trots Dobsons (2003; 2007) tes om att det är attitydförändringar som måste vara utgångspunkten för att kunna åstadkomma långsiktiga och hållbara förändringarna mot ett mer prosocialt miljöbeteende hos individen, visade resultaten i den föreliggande studien att samtidigt som attityden var relativt stark, var beteendet relativt svagt. Denna tendens kunde ses både i miljöbeteende som helhet ($M=34.66$) och för de enskilda dimensionerna (konsumentbeteende $M=13.8$, miljömedborgarskap $M=6.08$, policystöd $M=14.43$). På frågan om vilken dimension av miljöbeteende som studenterna uppfattar ha den största positiva inverkan på miljön, svarade majoriteten konsumentbeteende, men samtidigt var själva rapporterade konsumentbeteendet relativt lågt, i synnerhet i ljuset av den positiva inverkan på miljön som studenterna uppfattade det ha. Säger detta då att trots att man har en miljömedveten attityd samt en föreställning om vilka åtgärder som behövs, har detta ändå inte en direkt relation till det man faktiskt gör? Är attityden trots allt inte den mest avgörande för ett prosocialt miljöbeteende?

Samtidigt förefaller det svårt att uttala sig om vad som är höga respektive långa värden i tolkningen av de undersökta fenomenen; detta är ju avhängigt av vad som är rimligt att förvänta sig. Kanske är medelstarka korrelationer strax över 0.3 och medelvärden för miljöbeteende strax över hälften av totalpoängen, helt acceptabelt för att tala om goda positiva samband och starka tendenser? Skalan som användes för att mäta miljöhänsyn/miljömedvetenhet (NEP) ger inga gränsvärden för vad som är hög respektive låg miljöhänsyn/miljömedvetenhet, och eftersom miljöbeteende har mätts genom egenkonstruerade variabler (dock med inspiration från både Stern et al. 1999, s. 88 samt Tarrant & Cordell, 1997, s. 625) finns inga direkta riktlinjer för hur resultaten skall tolkas.

Resultaten behöver också tolkas i ljuset av det metodologiska förfarandet och inte att förglömma att det som har mätts i den föreliggande studien är ett *rapporterat* prosocialt miljöbeteende. Trost (2012, s. 65) menar att även om man ställer frågor om fakta, alltså hur någonting förhåller sig, är det fortfarande respondentens *bedömning* av denna fakta som mäts. Även svarsalternativen var utformade på ett sådant sätt att respondenterna behövde göra subjektiva bedömningar (”Aldrig”, ”Ibland”, ”Ofta” etcetera) för vilket som stämmer bäst

överens med deras uppfattning. Utöver detta ses det också ha funnits en risk för social önskvärdhet vid besvarandet av beteendefrågorna, vilket vidare skulle kunna innebära att det faktiska prosociala beteendet är i verkligheten ännu lägre än vad som rapporterats. Kanske kunde detta tagits bättre kontroll på genom att exempelvis lägga beteendefrågorna innan attitydmätningen (NEP) i enkäten. Det finns en sannolikhet att respondenterna som svarade högt på NEP kanske fortsatte att svara högre än vad som var rimligt på beteendefrågorna, för att - om inte annat så inför sig själva - hålla en konsekvent stringens i sina svar.

En annan metodologisk aspekt som bör lyftas är operationalisering av fenomen och begrepp som legat till grund för enkätkonstruktionen. Detta gäller i synnerhet de egenkonstruerade variablerna som skulle mäta miljöbeteende; kanske fångade inte frågorna de olika dimensionerna tillräckligt väl, kanske utför studenterna andra väsentliga miljöbeteenden som inte har mätts. Vad gäller reliabilitet som testades med Cronbach's alpha uppvisade i synnerhet dimensionen konsumentbeteende ett lågt värde (0.562), och alltså finns risken för att reliabiliteten var låg för denna dimension. En bristfällig reliabilitet här kan vidare också ha inneburit en äventyrad validitet. Att täcka upp en hel dimension av ett beteende med enbart fyra variabler, argumenteras kräva mycket väl utarbetade enskilda frågor, för att de tillsammans skall vara täckande och valida. Detta förfarande kan ha varit bristfälligt, och således ifrågasätts både reliabiliteten och validiteten gällande fenomenet konsumentbeteende.

Reliabiliteten ifrågasätts också gällande det översatta mätinstrumentet NEP (Cronbach's alpha 0.615), i synnerhet då instrumentet i dess originalspråk har uppvisat ett högt värde (0.83). Detta gör också att validiteten ifrågasätts – har miljöhänsyn/miljömedvetenhet verkligen mätts? En orsak till den relativt låga reliabiliteten i det översatta instrumentet kan bero att översättningen inte gjorts med tillräckligt stor försiktighet och precision. Ett sätt att ta kontroll på detta hade varit att använda sig av ”forward-backwardmetoden” som World Health organization (2017) föreslår vid översättningen av mätinstrument. Metoden innebär att efter att ett test översatts till det aktuella språket, översätts det tillbaka av en person med det modersmål som ursprungstestet var utarbetat på, vilket vidare jämförs hur väl det stämmer överens med originalet (ibid.). Å andra sidan kan den låga reliabiliteten och vidare troligtvis äventyrade validiteten också ha att göra med att stickprovsstorleken i den föreliggande studien var relativt liten. Trost (2012, s. 37) menar att den generella regeln för kvantitativa undersökningar och stickprovsstorlek är att ju större urval desto större chans till populationsrepresentativitet och således validitet. Dock

är ett stort urval inte en garanti för god kvalitet i undersökningen, då andra mätsvårigheter ändå kan förekomma oavhängigt stickprovsstorleken (Trost, 2012, s. 38).

Urvalsmetoden kan också diskuteras; Trost (2012, s. 32) menar att ett bekvämlighetsurval kan ge ett skevt urval som inte representerar populationen. Tarrant och Cordells (1997, s. 629) studie visade att kvinnor är miljömedvetna i högre utsträckning än män och i den föreliggande studien valde huvudsakligen kvinnor att delta (47 av 72), indikerande på att bekvämlighetsurvalet har riskerat att fånga endast respondenter som är intresserade av/engagerade i studiens ämnesområde. Således kan inte den relativt höga uppmätta miljöhänsyn/miljömedvetenheten generaliseras över den tilltänkta populationen - studenter vid Karlstads universitet - då urvalet med avseende på kön var skevt fördelat.

Det går heller inte att uttala sig om riktningen på de samband som framkom ur dataanalysen och inte heller finns möjligheter i att spekulera i någon form av orsakssamband. Det finns sannolikhet att bakomliggande variabler som inte mättes i den föreliggande studien har orsakat skensamband, eller som bättre skulle kunna förklara anledningen till de medelstarka korrelationerna.

Wirtén et al. (2013) skrev för fyra år sedan en artikel om den klimatångest som majoriteten av unga i Sverige tycktes lida av, och den starka vardagliga oro de upplever på grund av klimathotet. Resultatet av föreliggande studie pekar mot att denna oro tycks göra sig gällande än idag. Slutsatserna som slutligen dras är att det tenderar att finnas en relativt hög miljömedvetenhet/miljöhänsyn bland de studenter som deltog i studien, och de lever på flera punkter upp till det Dobson (2003;2007) kallar för ekologiska medborgare, i alla fall i attityder och villighet till miljöskyddande åtgärder. Å andra sidan tycks denna miljömedvetenhet/miljöhänsyn vara relativt individualistiskt präglad, där stor tilltro till de privata handlingarna sätts. Individualismen kan också ses göra sig gällande i de facto att det finns liten tilltro till vikten av det offentliga indirekta miljöarbetet, alltså att försöka påverka politiker eller debattera i frågan på en samhällelig nivå. Även det egna indirekta offentliga miljöbeteendet tenderar att vara svagt. Samtidigt som tilltron till att det är den enskildes privata miljöbeteende som ger störst positiv inverkan på miljön, reflekterades inte denna uppfattning lika starkt i det rapporterade privata beteendet. Detta kan vidare innebära att attityden i miljöfrågan faktiskt inte är den huvudsakliga faktorn till förändrat miljöbeteende i positiv riktning.

Dessa slutsatser går dock inte att generalisera över populationen på grund av de ovan nämna metodologiska bristerna. Med anledning av ifrågasatt reliabilitet och även validitet ses dessa resultat som möjliga tendenser eller fingervisningar på hur relationen mellan

fenomenen kan se ut, men för mer adekvata slutsatser behöver den övergripande tillförlitligheten i operationaliseringar och mätinstrument åtgärdas i fortsatt forskning.

Referenser

- Anderson, M. W. (2012). New ecological paradigm (NEP) scale. *The Berkshire Encyclopedia of Sustainability: Measurements, Indicators, and research Methods for Sustainability*, 260-262.
- Beck, U. (2012). *Risksamhället: på väg mot en annan modernitet*. (1. uppl.) Göteborg: Daidalos.
- Brewer, M.), & Chen, Y.). (2007). Where (Who) are collectives in collectivism? Toward conceptual clarification of individualism and collectivism. *Psychological Review*, 114(1), 133-151. doi:10.1037/0033-295X.114.1.133
- Cho, Y., Thyroff, A., Rapert, M. I., Park, S., & Lee, H. J. (2013). To be or not to be green: Exploring individualism and collectivism as antecedents of environmental behavior. *Journal of Business Research*, 66(8), 1052-1059. doi:http://dx.doi.org/10.1016/j.jbusres.2012.08.020
- Dobson, A. (2003). *Citizenship and the Environment*. Oxford: OUP Oxford.
- Dobson, A. (2007). Environmental citizenship: towards sustainable development. *Sustainable development*, 15(5), 276-285.
- Dunlap, R. E. (1991). Public Opinion in the 1980s Clear Consensus, Ambiguous Commitment. *Environment*, 33(8), 10-37.
- Dunlap, R. E., Van Liere, K. D., Mertig, A. G., & Emmet Jones, R. (2000). Measuring endorsement of the new ecological paradigm: A revised NEP scale. *Journal of Social Issues*, 56(3), 425-442. doi:<http://dx.doi.org/10.1111/0022-4537.00176>
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics: and sex and drugs and rock 'n' roll*. (4. ed.) Los Angeles: Sage.
- Fransson, N., & Gärling, T. (1999). Environmental concern: Conceptual definitions, measurement methods, and research findings. *Journal of Environmental Psychology*, 19(4), 369-382. doi:http://dx.doi.org/10.1006/jevp.1999.0141
- Giddens, A. & Sutton, P.W. (2014). *Sociologi*. (5., rev. och uppdaterade uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Hawcroft, L. J., & Milfont, T. L. (2010). The use (and abuse) of the new environmental paradigm scale over the last 30 years: A meta-analysis. *Journal Of Environmental Psychology*, 30143-158. doi:10.1016/j.jenvp.2009.10.003
- Hayes, N. (2000). *Doing psychological research: gathering and analysing data*. Buckingham: Open University Press.

- Johansson, T. & Lalander, P. (2013). *Vardagslivets socialpsykologi*. (2., [utök. och uppdaterade] uppl.) Stockholm: Liber.
- Liu, X., Vedlitz, A., & Shi, L. (2014). Examining the determinants of public environmental concern: Evidence from national public surveys. *Environmental Science And Policy*, 39, 77-94. doi:10.1016/j.envsci.2014.02.006
- McMillan, E. E., Wright, T., & Beazley, K. (2004). Impact of a University-Level Environmental Studies Class on Students' Values. *Journal Of Environmental Education*, 35(3), 19-28.
- Nilsson, S. G., & Söderqvist, T. (u.å). ekologi. I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2017-06-09 från <http://www.ne.se.bibproxy.kau.se:2048/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/ekologi>
- Noordin, T. A., & Sulaiman, S. (2010). The status on the level of environmental awareness in the concept of sustainable development amongst secondary school students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 1276-1280.
- Stern, P. C. (1992). Psychological dimensions of global environmental change. *Annual Review of Psychology*, 43, 269-302. doi:<http://dx.doi.org/10.1146/annurev.ps.43.020192.001413>
- Stern, P. C. (2000). Toward a Coherent Theory of Environmentally Significant Behavior. *Journal Of Social Issues*, 56(3), 407-424.
- Stern, P. C., Dietz, T., Abel, T. D., Guagnano, G. A., & Kalof, L. (1999). A value-belief-norm theory of support for social movements: The case of environmentalism. *Human ecology review*, 6(2), 81-97
- Stern, P. C., Dietz, T., & Guagnano, G. A. (1995). The new ecological paradigm in social-psychological context. *Environment and Behavior*, 27(6), 723-743. doi:<http://dx.doi.org/10.1177/0013916595276001>
- Takala, M. (1991). Environmental Awareness and Human Activity. *International Journal Of Psychology*, 26(5), 585.
- Tarrant, M.), & Cordell, H.). (1997). The effect of respondent characteristics on general environmental attitude-behavior correspondence. *Environment And Behavior*, 29(5), 618-637.
- Trost, J. (2012). *Enkätboken*. (4., uppdaterade och utök. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. [Elektronisk version]. Stockholm: Vetenskapsrådet.

- Weigel, R. H., & Weigel, J. (1978). Environmental concern: The development of a measure. *Environment and Behavior*, 10(1), 3-15.
doi:<http://dx.doi.org/10.1177/0013916578101001>
- Wirtén, H., Klum, M., Lakso, J., Nyberg, H & Holmgren, P. (2013, 19 mars). *Svenska Dagbladet*. Hämtad 2017-05-12 från <https://www.svd.se/80-procent-av-sveriges-unga-har-klimatangelst>
- World Health Organization (2017). Process of translation and adaptation of instruments. Hämtad 2017-05-29 från http://www.who.int/substance_abuse/research_tools/translation/en/
- WWF (2017a). Konsekvenser. Hämtad 2017-05-12 från <http://www.wwf.se/wwfs-arbete/klimat/konsekvenser/1124276-konsekvenser-klimat>
- WWF (2017b). Mänsklig påverkan. Hämtad 2017-05-12 från <http://www.wwf.se/wwfs-arbete/klimat/mansklig-paverkan/1124268-mansklig-paverkan-klimat>
- WWF (2017c). Lösningar. Hämtad 2017-05-12 från <http://www.wwf.se/wwfs-arbete/klimat/losningar/1124285-losningar-klimat>
- WWF (2017d). Du är med och skapar den hållbara framtiden. Hämtad 2017-05-12 från <http://www.wwf.se/wwfs-arbete/klimat/det-har-kan-du-gora/1609668-det-har-kan-du-gora-klimat>

Bilaga 1. Enkät

Jag är:

- Man
 Kvinna
 Icke-binär

Ålder:

Antal *avslutade* terminer på högskole-/universitetsnivå:

1. Nedan följer några påståenden om relationen mellan människan och naturen. Vänligen ange hur väl du instämmer i varje påstående.

	Instämmer inte alls	Instämmer inte	Vet ej/obestämd	Instämmer delvis	Instämmer helt
Vi närmar oss gränsen för det antal människor jorden kan klara av	☐	☐	☐	☐	☐
Människor har rätt att förändra den naturliga miljön för att den ska passa deras behov	☐	☐	☐	☐	☐
När människor gör angrepp på naturen medför det ofta katastrofala konsekvenser	☐	☐	☐	☐	☐
Människans uppfinningsrikedom kommer att försäkra att vi INTE gör jorden obebodlig	☐	☐	☐	☐	☐
Människor skadar miljön allvarligt	☐	☐	☐	☐	☐
Jorden har gott om naturresurser om vi bara lär oss att använda dem	☐	☐	☐	☐	☐
Växter och djur har lika stor rätt som människor att leva	☐	☐	☐	☐	☐
Naturens balans är stark nog för att klara av effekterna av moderna industrisamhällen	☐	☐	☐	☐	☐
Trots våra speciella förmågor är människor fortfarande underkastade naturlagarna	☐	☐	☐	☐	☐
Det så kallade "miljöhotet" mot mänskligheten har varit starkt överdrivet	☐	☐	☐	☐	☐

	Instämmer inte alls	Instämmer inte	Vet ej/obestämd	Instämmer delvis	Instämmer helt
Jorden är som en rymdfarkost med mycket begränsad yta och begränsade resurser	☐	☐	☐	☐	☐
Människor var menade att dominera över resten av naturen	☐	☐	☐	☐	☐
Naturens balans är mycket känslig och lätttrubbad	☐	☐	☐	☐	☐
Människor kommer så småningom att lära sig tillräckligt om hur naturen fungerar för att kunna styra den	☐	☐	☐	☐	☐
Om saker fortsätter i sin nuvarande riktning kommer vi snart att uppleva en stor miljökatastrof	☐	☐	☐	☐	☐

2. Nedan följer några exempel på **livsstilsbeteenden** och konsumtionsvanor. Vänligen ange hur ofta du gör följande i din vardag:

	Aldrig	Sällan	Ibland	Ofta	Alltid
Källsorterar hushållsavfall (exempelvis matavfall, glas, papper, metall, plast, kemiskt avfall etcetera)	☐	☐	☐	☐	☐
Avstår från att konsumera kött (inklusive fågel, fisk och skaldjur)	☐	☐	☐	☐	☐
Väljer ekologiska/miljömärkta varor när jag handlar	☐	☐	☐	☐	☐
Går, cyklar eller åker kollektivtrafik som transportsätt	☐	☐	☐	☐	☐

3. Nedan följer några exempel på aktiviteter man kan utföra för att delta i eller stödja **miljöarbete**. Vänligen ange hur ofta du gör följande:

	Aldrig	Har hänt	Sällan	Ibland	Ofta
Donerar pengar till miljöorganisationer	☐	☐	☐	☐	☐
Tar kontakt med politiker angående miljöfrågor	☐	☐	☐	☐	☐
Deltar i möten där miljöfrågor diskuteras	☐	☐	☐	☐	☐
Skriver insändare i ämnen som rör miljöfrågor	☐	☐	☐	☐	☐

4. Nedan följer några exempel på åtgärdsförslag som diskuteras inom *miljöpolitiken*.

Vänligen ange hur väl du instämmer i följande påståenden:

	Instämmer inte alls	Instämmer inte	Vet ej/obestämd	Instämmer delvis	Instämmer helt
Jag är beredd att betala flygskatt	☐	☐	☐	☐	☐
Jag är beredd att betala ett högre pris på plastbärkassar i matvarubutikerna	☐	☐	☐	☐	☐
Jag är beredd att betala högre bensinskatt	☐	☐	☐	☐	☐
Jag är beredd att betala köttskatt	☐	☐	☐	☐	☐

5. Vilket av de tre föregående ämnesområdena har enligt din uppfattning störst positiv inverkan på miljön?

- Livsstilsbeteende
- Miljöarbete
- Miljöpolitik

Bilaga 2. Missivbrev

Hej!

Våra namn är Felicia och Elina och vi skriver för närvarande vår B-uppsats i sociologi. För detta ändamål gör vi en enkätundersökning som handlar om studenters livsstilsbeteenden och deras generella uppfattning i frågor gällande miljö och natur.

Enkäten tar ungefär 5-10 minuter att fylla i.

Utöver att du är student behöver du inte uppfylla några särskilda kriterier, men om du upplever det känsligt att besvara frågor gällande din livsstil eller inställning till miljöfrågor, bör du avstå från att delta.

Deltagandet är självklart frivilligt och du kan när som helst hoppa över frågor eller avbryta enkäten. Inga personuppgifter eller annan avslöjande information behandlas i undersökningen. Du som respondent är för oss helt anonym och dina svar kan således inte på något sätt spåras tillbaka till dig.

Resultatet från studien kommer att analyseras statistiskt och sammanställas i en skriftlig rapport. Inga enskilda enkäter kommer att presenteras i uppsatsen. Obehöriga kan ej ta del av enkäterna och dessa kommer att raderas efter sammanställandet av resultatet. Efter kursens slut kommer uppsatsen att finnas i det digitala arkivet DiVA, där du kommer kunna ta del av resultatet. Har du några frågor eller funderingar, före eller efter ditt deltagande, är du välkommen att kontakta oss.

Genom att klicka vidare till nästa sida samtycker du till att delta i undersökningen.

Ansvariga studenter

Felicia Donborn

felicia.donborn@live.com

Elina Sälik

elinasalik@gmail.com

Handledare

Johan Sammelin

jsammelin@gmail.com